

De lezers, de auteurs en de redactiecommissie

Bij het redigeren van Huisarts en Wetenschap ziet de redactiecommissie zich geconfronteerd met een spanningsveld tussen de verwachtingen en verlangens van uiteenlopende betrokkenen: lezers, auteurs, wetenschappelijke vereniging en uitgever. De redactiecommissie treedt daarbij niet louter reactief op maar vervult ook een initiërende en stimulerende rol. Alle redacties van wetenschappelijke tijdschriften kennen dit spanningsveld, maar de wijze waarop zij daarin functioneren loopt uiteen.

De historisch gegroeide positie van de redactiecommissie voor *Huisarts en Wetenschap* binnen het Nederlands Huisartsen Genootschap brengt met zich mee dat deze redactie niet verscholen gaat achter de muren van een anonieme en ontoegankelijke institutie, maar dat er een tamelijk open communicatie met de meeste betrokkenen bestaat. De consensusprocedure die de redactie als commissie van het Genootschap volgt bij de beoordeling van manuscripten, is niet alleen bedoeld als waarborg voor zorgvuldigheid, maar beoogt ook zoveel mogelijk manuscripten geschikt te maken voor publikatie.¹ Zo worden *alle* manuscripten beoordeeld en van schriftelijk commentaar voorzien door *alle* leden van de redactiecommissie, waarna een bespreking plaats vindt om tot een beslissing te komen. Vervolgens wordt veelal uitgebreid gecorrespondeerd met de auteurs.

Een dergelijke open communicatie wordt door de redactiecommissie gewaardeerd en zelfs gestimuleerd, maar heeft soms als keerzijde dat ergernissen van dezen en genen snel doordringen en de nodige aandacht vragen. De geschiedenis van *Huisarts en Wetenschap* kent in dit opzicht roerige en rustige perioden.

Momenteel is er nogal wat beroering. Het opmerkelijke daarbij is het feit dat de zaken die thans aan de orde zijn, een uiteenlopend karakter hebben. Aan de ene kant zijn er ontwikkelingen die tevreden moeten stemmen, zoals een abonneestijging van 28 procent ten opzichte van 1987, een gunstige exploitatie en een fors kopij-aanbod, dat de redactiecommissie en haar medewerkers bijna voor problemen stelt. Bovendien werden de resultaten van een lezersonderzoek bekend, die bemoedigend zijn.² Aan de andere kant beklagen meer auteurs dan gewoonlijk zich over het redactionele beleid, bijvoorbeeld met betrekking tot de afwijzing van manuscripten, of een standpuntbepaling ten aanzien van een controversieel thema of basisprincipe.

Deze onvrede kan niet berusten op een strenger beoordelingsbeleid van de redactiecommissie, want het percentage afgewezen manuscripten schommelt al jaren tussen de 25 en 40 procent. In de argumentatie waarop de afwijzing van een manuscript berust, lijkt het zeer al evenmin te zitten, want het aantal auteurs dat op inhoudelijke gronden een beslissing van de redactiecommissie aanvecht, is niet groot. Wellicht is de toonzetting van de correspondentie van de kant van de redactiecommissie niet altijd in overeenstemming met de

Meijman FJ. De lezers, de auteurs en de redactiecommissie [Van de redactiecommissie] *Huisarts Wet* 1991; 34(6): 205-1.

inspanningen die de diverse penvoerders namens de redactie zich daarbij getroosten. Dit punt blijft de aandacht vragen, waarbij wel aangetekend moet worden dat een afwijzingsbrief of een verzoek tot (eventueel drastische) herziening voor auteurs altijd het karakter van een slecht-nieuwsbericht zal hebben. Dat de teleurstelling en irritatie zich vervolgens allereerst op de redactie richten, is begrijpelijk, maar een vruchtbare discussie – waarvoor de redactiecommissie altijd openstaat – veronderstelt wel wederzijds respect voor elkaars integriteit.

De achtergrond van de wrevel over het redactionele beleid bij sommige auteurs moet waarschijnlijk ook gezocht worden in de fase waarin de huisartsgeneeskunde thans is aangeland. Zowel in theorie als in de praktijk heeft de huisartsgeneeskunde een volwassen karakter gekregen. De eendrachtigheid die de pioniers- en opbouwfasen kenmerkte, is minder vanzelfsprekend geworden. Verschillen in opvatting over de essenties van de huisartsgeneeskunde blijven steeds minder verscholen.

Een open discussie daarover zal door iedereen worden toegejuicht en het wetenschappelijke tijdschrift vormt daarvoor bij uitstek een geschikt medium. Het is een taak voor de redactiecommissie om ervoor te waken dat de discussie gevoerd wordt aan de hand van deugdelijke – wetenschappelijk verantwoorde – argumenten. Daarbij dient men zich bij voorkeur op valide en betrouwbare onderzoeksgegevens te baseren. Wanneer deze nog niet geleverd kunnen worden, behoeft de discussie niet uit de kolommen geweerd te worden, maar het arbitraire karakter van de waarde-oordelen waarop men zich baseert, dient expliciet te worden verwoord. Daarbij is het een taak voor de auteurs om hun opvattingen in toetsbare hypothesen te vertalen.

Zoals dat bij alle redacties van wetenschappelijke tijdschriften gebruikelijk is, beschouwt de redactiecommissie het als haar taak om in voorkomende gevallen een artikel dat weliswaar aan de wetenschappelijke criteria voor publikatie voldoet, maar anderzijds controversiële uitgangspunten of interpretaties bevat, vergezeld te doen gaan van een commentaar, teneinde de lezers ook een andere invalshoek voor de interpretatie van het artikel te bieden. Daarbij is het onvermijdelijk dat de redactiecommissie een standpunt inneemt.

De strekking van dat standpunt wordt meestal verwoord in een *commentaar* van een of twee leden van de redactiecommissie, die dan verantwoordelijk en aanspreekbaar zijn voor de inhoud van het stuk. Daarnaast kunnen deskundigen van buiten de redactiecommissie worden uitgenodigd een com-

mentaar te schrijven. Zo'n commentaar wordt op persoonlijke titel geschreven: het wordt belangwekkend genoeg geacht voor publikatie, maar behoeft niet per se het standpunt van de redactiecommissie te vertolken. Standpunten van de redactiecommissie over *redactiebeleid* tenslotte worden verwoord in een 'Van de redactiecommissie'; een dergelijk stuk wordt dus in volle omvang onderschreven door de gehele redactiecommissie.*

In de loop der jaren zijn er kritische kanttekeningen geplaatst bij artikelen over een patiëntenfolder, alternatieve geneeswijzen, de taal in de huisarts-patiënt communicatie, de diagnostiek van congenitale heupdysplasie, de verantwoordelijkheden van de betrokkenen bij anticonceptie en – recent – bij de normen die gehanteerd kunnen worden bij het toetsen van de kwaliteit van het huisartsgeneeskundig handelen. Die kritiek werd de redactiecommissie door de betreffende auteurs vaak niet in dank afgenomen. De opvatting dat de redactiecommissie in dezen een taak heeft, is door anderen echter nooit aangevochten en wordt meestal eerder toegelicht, omdat men van mening is dat een wetenschappelijk tijdschrift een waakhond- en voorttrekkersfunctie heeft.

Soms is de kritiek van de redactiecommissie op de uitgangspunten van de auteurs uitsluitend verwoord in de correspondentie over het manuscript. De lezers krijgen daar geen weet van. Helaas kon dat erin resulteren, dat andere onderzoekers onbevangen op een elders uitgezette lijn voortgingen en later met verbazing bemerkten, dat de redactiecommissie bezwaren had tegen hun onderzoeksoptzet. Zo betreurt de redactiecommissie het achteraf dat de bedenkingen tegen de theorie van de preventie van somatische fixatie zo lang buiten de kolommen van dit tijdschrift zijn gebleven. Tegen die achtergrond zal de redactiecommissie zich niet terughoudender, maar juist alerter en actiever moeten opstellen.

De resultaten van een lezersonderzoek, die elders in dit nummer worden gepresenteerd,² vormen een belangwekkend contrast met de uiteenlopende kritiek die de redactiecommissie de laatste tijd van auteurs heeft ontvangen. Zelfs met de terughoudendheid bij de interpretatie, waartoe de representativiteit van het onderzoek noopt, kan geconcludeerd worden dat *Huisarts en Wetenschap* voldoende aansluit bij de verwachtingen en verlangens van de grootste doelgroep: praktiserende huisartsen. Het feit dat 64 procent van de respondenten het standpunt van de redactiecommissie onderschrijft dat *Huisarts en Wetenschap* zich primair moet richten op rapportages van wetenschappelijk onderzoek, vormt een belangrijke steun om het gevoerde beleid voort te zetten. De gewenste bijsturing van de inhoud van *Huisarts en Wetenschap*, zoals die valt af te leiden uit de meningen van de grote subgroepen die het tijdschrift vooral

of mede lezen vanuit wetenschappelijke belangstelling, botst niet met de optiek van de redactie.

Uit het lezersonderzoek blijkt dat volgens de lezers vijf thema's meer aandacht zouden moeten krijgen en twee minder (de thema's classificatie/registratie en onderwijs). Op het laatste zou de redactiecommissie invloed kunnen uitoefenen, maar de documentatiefunctie van het tijdschrift vereist soms dat een artikel op deze terreinen gepubliceerd wordt, ook al zal het aantal lezers ervan tamelijk beperkt zijn. Het verlangen om meer artikelen over diagnostisch en therapeutisch handelen, farmacotherapie, praktijkvoering en ziekten/klachten gepubliceerd te zien, kan niet gemakkelijk worden gehonoreerd, gezien de afhankelijkheid van het spontane aanbod van manuscripten en het – naar de ervaring uitwijst – beperkte aantal auteurs dat op verzoek een manuscript kan samenstellen dat aan de criteria voor publikatie voldoet. Indien het groeiende aanbod van kopij zich voortzet, zal de redactiecommissie echter meer gelegenheid krijgen om de verlangens van de lezers met betrekking tot de inhoud van *Huisarts en Wetenschap* tot uitdrukking te brengen in het gevoerde acceptatiebeleid.

Bij alle artikelen zal door auteurs en redactiecommissie meer zorg moeten worden besteed aan de vertaling van de onderzoeksresultaten naar de relevantie voor de praktijksituatie. De verlangens met betrekking tot meer casuïstische bijdragen worden door de redactiecommissie onderschreven, maar de realisering ervan stuit op een gering aanbod. Met betrekking tot de verlangde nadruk op beschouwende artikelen kan worden opgemerkt, dat deze uitkomst in tegenspraak lijkt met de door de meerderheid van de respondenten onderschreven voorkeur voor rapportages van wetenschappelijk onderzoek. Niettemin wil de redactiecommissie met name discussiebijdragen over controversiële thema's aanmoedigen.

De meningen van de lezers over de diverse rubrieken hebben inmiddels al tot enkele aanpassingen geleid. De Struikelblokken zijn verdwenen, de Berichten worden sterk beperkt en de Agenda wordt toegespitst op relevante bijeenkomsten van nationaal of internationaal karakter, zonder vermelding van de talrijke regionale (nascholings)activiteiten.

De redactiecommissie wil met deze tussenbalans kenbaar maken dat zij de discussie over het redactiebeleid met alle betrokkenen wil blijven voeren. Zij ziet reacties met belangstelling tegemoet.

Frans J. Meijman,
voorzitter

¹ Meijman FJ. De beoordeling van manuscripten [Commentaar]. *Huisarts Wet* 1988; 31: 2.

² Meijman FJ. De meningen van lezers over *Huisarts en Wetenschap*. *Huisarts Wet* 1991; 34(5): 252-7. ■

* Voor de volledigheid zij hier vermeld dat dit precieze onderscheid pas sinds mei 1990 wordt gehanteerd.